

Prevence kriminality v Ostravě v době covidové

Cílem našeho textu je ukázat, jak opatření proti šíření covidu-19 ovlivnila realizaci aktivit prevence kriminality v Ostravě v roce 2020.

Text: Bc. Helena Kuzníková, manažer programu prevence kriminality;

Mgr. Lenka Michálková, redakční činnost v oblasti prevence kriminality a sociálního začleňování

Text vychází z analýzy realizace a financování ostravských sociálních služeb a preventivních aktivit, zpětných vazeb a hodnocení poskytnutých téměř 40 realizátorů a aktéry, včetně Městské policie Ostrava a Policie ČR. Text vám nabízí náš ostravský pohled, reflexi náročné a neznámé situace, ve které jsme se i v oblasti prevence kriminality v loňském roce ocitli.

Město Ostrava je s 283 000 obyvateli 3. největší v ČR. Je však na předních příčkách i v míře nezaměstnanosti, chudoby, znečištění životního prostředí a kriminality.¹ Klade proto důraz na svůj celkový socioekonomický rozvoj.

STRATEGIE PREVENCE KRIMINALITY MĚSTA OSTRAVY

Prevence kriminality v Ostravě míří na společensky škodlivá jednání, která nežádoucím způsobem ovlivňují kvalitu života jednotlivců i celého společenství. Působí na příčiny kriminality ve městě a je postavena na opatřeních sociální a situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany a pomoci obětem trestných činů. Systém vytváří úzká spolupráce města, policie a místních státních i nestátních organizací.

Priority a cíle prevence kriminality jsou zpracovány ve strategickém dokumentu města. Prevence kriminality je koordinována Magistrátem města Ostravy, odborem sociálních věcí a zdravotnictví. Na tvorbě a naplňování se významně podílí **odborné a mezioborové pracovní skupiny**. Město vytváří systém **finanční podpory** v oblasti prevence kriminality

formou dotací a darů externím subjektům a transferů finančních prostředků městským obvodům, realizuje také vlastní projekty.²

Hlavními prioritami Ostravy v oblasti prevence kriminality jsou Rozvoj systému prevence kriminality, Pomoc a poradenství obětem, Práce s pachateli, Řešení problémů v sociálně vyloučených lokalitách, Prevence kriminality dětí a mládeže, Průřezová a další specifická opatření.

Na území Ostravy působilo v roce 2020 v oblasti prevence kriminality celkem 53 subjektů, které realizovaly **86 preventivních aktivit a 5 sociálních služeb**. Převládaly činnosti sociální prevence (77) a vzdělávání (9). Nejčastějším cílem byla prevence kriminality dětí a mládeže (47) a řešení problémů v sociálně vyloučených lokalitách (17).

Celkové náklady na zajištění těchto činností činily 37 943 000 Kč, z toho náklady města 14 595 000 Kč (38 %).

VLIV PANDEMIE COVIDU-19 NA NAPLŇOVÁNÍ STRATEGIE PREVENCE KRIMINALITY

Financování nebylo pandemií významně ovlivněno. Změnilo se však využití prostředků. V roce 2019 bylo využito 97 % fi-

Díky jednoduchosti online spojení se komunikace v některých oblastech zintenzivnila. Jako informační servis pro odbornou veřejnost vznikl webový Korozcestník³ a e-mailový newsletter. Měly kladný ohlas, protože usnadňovaly orientaci v situaci, sdílení dobré praxe a vzájemné povzbuzování. Vzdělávací aktivity získaly přesunutím do online prostředí větší dosah. Veřejnosti sloužila facebooková stránka Prevence kriminality města Ostravy.

Vznikl prostor a větší motivace k rozvoji a financování **nových forem služeb** s cílem zvýšení dostupnosti cílové skupině (např. terénní forma NZDM).

Nejvýznamnějším **společným negativním rysem bylo omezení nebo úplné zrušení kontaktních, skupinových a pobytových aktivit**, které nejsilněji postihlo cílové skupiny vyžadující nejvyšší míru pozornosti – seniory, děti a osoby v konfliktu se zákonem.

Omezení byla intenzivní zejména na počátku pandemie, postupně se realizátoři na situaci z většiny adaptovali. Opatření technického charakteru se pandemie nedotkla, stejně jako aktivit rozvoje systému prevence kriminality, tj. finančního zajištění, podpory spolupráce, systému včasné intervence, vzdělávání a analýz.

Na území Ostravy působilo v roce 2020 v oblasti prevence kriminality celkem 53 subjektů, které realizovaly 86 preventivních aktivit a 5 sociálních služeb.

nancí, v roce 2020 to bylo necelých 93 %, některé plány nebylo možné uskutečnit. Podstatně omezeny byly aktivity kontaktního charakteru, zejména skupinové (besedy, terapie, pobytové akce), pro seniory nebo děti, a také možnosti spolupráce, a to i v terénu.

Společným pozitivním rysem bylo hledání a zkoušení nových způsobů komunikace, sdílení a přenášení informací jak mezi realizátory aktivit, tak směrem k veřejnosti odborné i laické.

POMOC A PORADENSTVÍ OBĚTEM TRESTNÝCH ČINŮ

Cílem je zvyšování informovanosti občanů (potenciálních obětí, obětí i svědků trestné činnosti), rozvoj pomoci a poradenství i situačních a technických opatření ke zvýšení pocitu bezpečí.

Kontaktní preventivní aktivity byly modifikovány dle platných nařízení. Využívány byly letáčky i online forma, telefonické kontaktování. Proběhla i informační kampaň v prostředcích MHD.

¹ Zdroj: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_ostrava_mesto

² <https://www.ostrava.cz/cs/urad/magistrat/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/oddeleni-socialnich-sluzeb/oblast-prevence-kriminality-a-protidrogove-prevence>

³ <https://socialnizaclenovani.ostrava.cz/category/koronavirus/>

Potvrdilo se, že existuje dlouhodobý problém s kvalitou vzdělávání dětí se zvýšenou potřebou sociální podpory.

Výrazný negativní dopad měla situace na realizaci aktivit věnovaných seniorům. Skupinové aktivity byly prakticky zrušeny. Město provozovalo prostřednictvím městské policie bezplatnou informační a kontaktní linku.

Díky zachování terénní práce i činnosti strážníků-okrskářů a asistentů prevence kriminality byly nadále vyhledávány ohrožené osoby. Terénní pracovníci, kteří nemohli vykonávat plánované společné pochůzky s policisty, se zapojili do rozšiřování osvěty.

Poradenství bylo poskytováno bez omezení objemu, měnila se však jeho forma. Zvýšila se ochota ke spolupráci mezi složkami policie, orgánů sociálně-právní ochrany dětí a intervenčním centrem pro oběti domácího násilí. **Intervenční centrum nezaznamenalo pokles zájmu obětí, což svědčí o dobré dostupnosti služby i v době omezujících opatření.**

Významně negativně však bylo omezeno poskytování terapií – poklesla možnost individuálních i skupinových setkání, zrušeny byly pobytové aktivity a kurzy sebeobrany.

Aktivity **situační a technické prevence** omezeny nebyly – městská policie například pokračovala v bezplatné montáži bezpečnostních prvků vstupních dveří bytů a fungovala i Senior linka.⁴

PODPORA A ROZVOJ PROGRAMŮ PRO PRÁCI S PACHATELI TRESTNÝCH ČINŮ

Podporovány jsou programy pro práci s pachateli, na zvýšení zaměstnatelnosti, zaměstnanosti a výkonu obecně prospěšných prací, rozvíjení spolupráce s věznicemi na území města. Pandemie tyto aktivity ovšem značně zasáhla.

Zásadní vliv mělo uzavření věznic odborným pracovníkům zvenčí i omezení pohybu vězňů mimo věznici. Výrazně trpěly aktivity komplexních projektů spolupráce Vězeňské služby ČR, Úřadu práce ČR a neziskových organizací.

Uvolněné kapacity byly využity k posílení aktivit mimo věznice – např. mistr nemohl pracovat v dílně ve věznici, proto věnoval více času práci s lidmi po výkonu trestu. Organizace postupně upravily podmínky fungování a pokračovaly téměř

bez omezení. Zpočátku nebylo možné realizovat výkony trestu obecně prospěšných prací, i pro ně však nakonec vznikly vhodné podmínky.

ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ V SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALITÁCH (SVL)

Smyslem je předcházení a eliminace rizik v soužití majority a minority, prevence negativních jevů s vyšším výskytem v SVL (lichva, domácí násilí, závislosti aj.) a rozvoj práce s dětmi.

Ve své činnosti pokračovali **asistenti prevence kriminality** městské policie, dohlíželi i na dodržování nařízených opatření. Téměř bez omezení probíhala činnost **domovníků-preventistů**, navíc byli zapojeni například do dezinfikování domů. Naopak ještě více se upozadilo hledání nových způsobů oslovení majority a minority vedoucí k jejich sblížení.

V 7 sociálně rizikových lokalitách na úrovni městských částí působí multidisciplinární týmy (sociální pracovníci, policisté, strážníci, pedagogové, zástupci samosprávy, obyvatelé, poskytovatelé bydlení a další) koordinované magistrátem. Nemohla být realizována jejich pravidelná měsíční setkání přímo v lokalitách, zintenzivnila se však individuální spolupráce mezi aktéry. Ukázalo se, že osobní setkání jsou nenahraditelná z důvodu navození potřebné důvěry a diskrétnosti jednání. Online setkání zase umožňují větší operativnost a širší spektrum účastníků a propojení skupin mezi sebou.

Realizace aktivit online je v některých případech prakticky nemožná, zbrzdila se komunitní práce i aktivity ke zvyšování funkční gramotnosti.

Potvrdilo se, že existuje dlouhodobý problém s kvalitou vzdělávání dětí se zvýšenou potřebou sociální podpory. Přestože některé školy i rodiny využily všech svých možností, jak udržet úroveň znalostí a dovedností dětí, doučující organizace poukazují na nízkou úroveň distančního vyučování ve školách, kde se vzdělávají převážně děti ze SVL (pasivní přístup škol), a nízkou gramotnost dětí (neumí číst, nerozumí textu v pracovních listech, neumí sčítat a odčítat apod.). Výstižně to popsala jedna ze spolupracujících organizací: „Často jsme slýchávali, že

dětem během distanční výuky ujíždí vlak, jenže podle nás covid jen ukázal, že vlak už jim dávno ujel.“

PREVENCE KRIMINALITY DĚTÍ A MLÁDEŽE

Jde o zvyšování kompetencí osob při práci s dětmi, podporu primární a sekundární prevence, aktivního využívání volného času.

Volnočasové aktivity se zcela mimo původní plány zúžily na školní přípravu a podporu distanční výuky, která je v podmínkách SVL velmi problematická. Narušen byl provoz nízkoprahových zařízení i otevřených klubů, některé byly uzavřeny až 5 měsíců. Byly posíleny terénní formy práce. Vznikla tak třeba Rychlá rota Korona – skupina dětí, které pomáhaly šířit osvětu, nebo Škola pod deštníkem – doučování venku.⁵

Programy **primární prevence** se postupně přesunuly do online prostředí a významně narostl zájem o témata kybernetické bezpečnosti a závislosti na internetu. Ukázalo se, že školní preventivní programy není možné naplnit v plném rozsahu. Skupinové programy **sekundární prevence** se upravily do individuálních sezení a užší spolupráce s rodinou nebo blízkým okolím dítěte. Program pro rodiny zasažené násilím Nechme dětem dětství byl zahájen dle plánu. Vzhledem k závažnosti tématu je koncipován tak, aby ani zhoršená epidemiologická situace neovlivnila jeho realizaci.

CO JSME SE V NOUZOVÉM STAVU NAUČILI

Zjistili jsme, že dokážeme **být flexibilní a kreativní v hledání nových cest**, jak zajistit potřebnou péči ohroženým skupinám občanů. Jsme teď **technicky zdatnější**, ale zároveň si více **vážíme osobního mezilidského kontaktu**.

Stav, který jsme nemohli ovlivnit, nám ukázal, jaké **výhody a nevýhody má podminění poskytnutí dotace naplánovaným konkrétních aktivit**. Diskutováno je nyní vytvoření podpory rozvoje nových forem služeb schopných pružně reagovat na nečekané situace.

Setkávání v online prostoru je operativnější a umožňuje větší flexibilitu i širší zapojení do spolupráce lidí nejen z Ostravy, ale snadno a bez nákladů i z jiných měst nebo zahraničí, nenahradí však plně osobní kontakt a osobní týmovou spolupráci. Značné limity mají online terapeutická sezení nebo volnočasové aktivity. V nejrizikovějších skupinách obyvatel (senioři, lidé žijící v sociálně vyloučených lokalitách) jsou tyto formy komunikace téměř nedostupné.

⁴ <https://mprostrava.cz/prevence/seniori>

⁵ <https://socialnizaclenovani.ostrava.cz/vzajemne-souziti-pomaha/>

Přestože dopady pandemie covidu-19 prevenci kriminality v Ostravě ovlivnily, převážná část aktivit byla realizována a až na výjimky se podařilo je na změněné podmínky adaptovat.

Pozitivní je zjištění, že se **situace příliš nedotkla zajištění služeb pro závažně a akutně ohrožené či rizikové skupiny** (oběti trestných činů, ohrožené násilím v blízkých vztazích, v krizi, v konfliktu se zákonem) **či služeb a aktivit v terénní formě** (jsou dostupnější a flexibilnější). Zvýšila se ochota k meziresortní spolupráci mezi aktéry a hledání nových forem spolupráce.

Přesunem života do virtuálního prostředí byly **posíleny i možnosti informování široké veřejnosti** o principech prevence kriminality. Vznikaly a byly ověřovány nové informační platformy.

ZÁVĚREM

Přestože dopady pandemie covidu-19 prevenci kriminality v Ostravě ovlivni-

ly, převážná část aktivit byla realizována a až na výjimky se podařilo je na změněné podmínky adaptovat. Nyní je naším úkolem najít vhodný formát, díky kterému bude při protiepidemických opatřeních možné s minimálním omezením realizovat i aktivity zasažené nejvíce (kontaktní, skupinové a pobytové). Hledáme flexibilnější a dostupnější formy, jako je transformace ambulantních činností na terénní, vyhovující online podoba, využití telefonické komunikace aj. Nejintenzivněji pracujeme na přizpůsobení aktivit určených seniorům, dětem a osobám ve výkonu trestu. U dětí je nejvyšší prioritou podpora školní úspěšnosti a realizace školských preventivních programů po obnovení prezenční výuky, ale i podpora sportovišť s garantovanou kvalitou a volnočasových

aktivit. Nutné je zaměřit se na adaptaci primární prevence, protože její potřebnost není na první pohled tak zřejmá a v dobách krize může být opomíjena.

Nadále budeme využívat možnost setkávání a spolupráce online, což znamená, že se zaměříme i na snižování rizik tohoto prostředí.

Děkujeme všem partnerům za úsilí a kreativitu při zvládnání této nelehké neznámé situace.

Podrobnou analýzu naplňování Strategie prevence kriminality města Ostravy v době covidové najdete na: <https://www.ostrava.cz/cs/urad/magistrat/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/oddeleni-socialnich-sluzeb/oblast-prevence-kriminality-a-protidrogove-prevence>.

Nejpřímější odkaz je zde:

<https://www.ostrava.cz/cs/urad/magistrat/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/oddeleni-socialnich-sluzeb/oblast-prevence-kriminality-a-protidrogove-prevence/oblast-prevence-kriminality-a-protidrogove-prevence/ZVRENZPRVASTRATEGIEPKVYHODNOCEN20200514.pdf> ■

INZERCE

Supervize

v sociálních a zdravotních službách

doc. PhDr. Adéla Mojžíšová, Ph.D.

- skupinová supervize
- týmová supervize
- individuální supervize
- moderace případových konferencí
- koučování
- case management v sociální práci

www.adelamojzisoiva.cz
Tel. 606 827 545